

han, „en af deres vigtigste daglige Beskæftigelser, og det er ofte en Ulykke, at de have forsømt tidsnok at sige nej“. Iøvrigt saa baade Tscherning og Grundtvig med Uvillie paa Majoratsbaandene, der unddroge disse Godser fra den almindelige Omsætning og bevarede dem til en vis Families stedsevarende Forsørgelse. Tscherning saa ikke mindst denne Sag ud fra et Opdragelsesstandpunkt. „Thi“, sagde han, „det er et Motiv til en slet Opdragelse, at en Dreng ser, at hvor stor en Stymper han end bliver, vil han dog blive en formuende Mand“. Der var derfor heller ikke paa den grundlovgivende Rigsforsamling nogen Respekt for disse testamentariske Dispositioners Ukrænkelighed. Allerede under Behandlingen af Paragraffen om Afskaffelsen af Adelens Forrettigheder udtalte Brinck-Seidelin, valgt i Hjørring Amts 5te Valgkreds — det er vel værd at lægge Mærke dertil —, at „en testamentarisk Disposition, som i Fremtiden viste sig i Modstrid med Statens Vel, bør gøres uskadelig“. Saadanne kraftige, klare og bestemte Ord løde allerede paa den grundlovgivende Rigsforsamling fra saadanne Folk, som her er nævnt. Resultatet af denne Forhandling blev, at Forandringsforslaget om, at Ordene „med alle berettedes Samtykke“ skulde udgaa af § 93, blev vedtaget med 112 Stemmer mod 11.

Man ved jo, hvorledes en saadan Majoratsbesidder er unddragen de borgerlige Love, f. Eks. angaaende Gæld. Intet kan inddrives hos ham. Er han en Ødeland eller en Taabe, kommer han ikke paa Fattigaarden, som saa mange andre Mennesker gøre, nej, Staten laver en Kommission og klarer den for ham, og selv de 9 af 10 Udlændinges Andel i Nationens Formue vaager Staten jo ogsaa omhyggelig over. Justitsministeren har sikkert meget Arbejde med disse Kommissioner, maa ret ofte nedsætte saadanne og vælge Mænd, der paa den Maade kunne sørge for at bringe Orden til Veje igen i de Herrer Lensgodsbesidderes Forhold. Jeg siger, at hele dette Forhold trodser i Virkelighed al sund Fornuft, al Tale om Lighed i Landet, og det er i Virkeligheden en Haan mod alle moralske Begreber. Det er, mener jeg, uværdigt for et frit Folk at taale et Adelskab i sit Hus. Det kan ikke siges tidt nok og højt nok i vore Dage.

Man har, som ærede Medlemmer ville vide, tidligere forsøgt at lovgive om disse Godser her paa Rigsdagen. Jeg minder om hele den omfattende Fæstelovgivning

og Kampen herom, som Bondedemokratiet jo voksede sig stort og stærkt paa — skønt Gud skal vide, at overalt, hvor Bønderne ere blevne Selvejere, have de i Virkeligheden i dyre Domme maattet købe deres Fædres Jord tilbage. Det viser sig helt igennem, at Adelens Griskhed har, saa langt Historien rækker, ikke fornægtet sig. Men disse Love, som saaledes bleve givne angaaende Adelsjordernes Overgang til Selvejendom, altsaa disse Love om Bøndergodset, berørte for saa vidt ikke det, vi her tale om, altsaa selve Herregaardenes Overgang, nemlig Ophævelsen af de fideikommissariske Baand.

Denne Side af Sagen har man af og til rørt ved her paa Rigsdagen uden næsten at komme af Stedet. Jeg skal nævne, at den 3. November 1868 forelagde et Medlem af Folketinget, Frederiksen, m. fl. Forslag til Lov sigtende til at fremme Lens, Stamhuses og Fideikommissgodsers Overgang til fri Ejendom. Ifølge dette Lovforslag skulde Herremændene uden Hensyn til de derimod stridende Bestemmelser i Erektionsbrevene faa enten den hele samlede Besiddelse eller enkelte under denne hørende Godser, det vil sige Hovedgaarden med tilhørende Bøndergods, befriet for de paalagte Baand mod i Stedet for Jorden med Bygninger og tilhørende Herligheder, hvilket alt skulde takseres, at stille den tilsvarende Pengesum. De kunde altsaa med andre Ord blive Ejere i Stedet for Besiddere og Brugere. Men, dette Forslag af Frederiksen naaede ikke længere end i Udvalg. — Aaret efter, altsaa i 1869, kom Forslaget igen, men naaede heller ikke videre. Saa tog Justitsminister Krieger fat i 1870—71, men det blev heller ikke til noget. I 1872 kom Frederiksen igen, men atter forgæves, der var uoverstigelige Skranker i denne Sag, Godsejerne vare stærkt repræsenterede her paa Rigsdagen i de Tider. Da det viser sig, at Frederiksen ikke kan vinde frem, siger han i 1872 om den Sag, at det er et Spørgsmaal, om man ikke i Stedet for alle disse indviklede Veje simpelthen skulde hæve disse Baand og lade alle disse Ejendomme gaa ind under den almindelige Lovgivning om Arv. Saa mener han, at man vil faa Ende paa hele dette utaalelige Forhold.

Jeg skal endelig nævne, at Monrad foruden sin Fæstelovgivning ogsaa optog Spørgsmaalet om selve Herregaardene. I Folketingsmødet den 20de November 1882 forelagde han tre Lovforslag, deriblandt Forslag til Lov om Statens Overtagelse af Fæstegods og Jordejendommens Frigørelse